

רשק
שיעורי
תורה

היבלי תורה

ערש"ק ראה כו אב תשע ♦ דף היומי בבלי: שבועות מ ירושלמי: שביעית כב

אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם

צריך להבין, מדוע האריך הכתוב לפרש כי המדובר הוא בגוים 'אשר אתם ירשים אתם', והלא בארץ ישראל הכתוב מדבר, כמו שאמר לעיל בסמוך 'אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן ה' אלקי אבתך לך לרשתה'. לשם מה היה צריך לשוב ולפרט כי בגוים 'אשר אתם ירשים אתם' עסקינן, שלכאורה הוא אך למותר.

ברם, אמרו במסכת עבודה זרה על הפסוק 'ואשריהם תשרפון באש', מכדי ירושה היא להם מאבותיהם, כלומר, שארץ ישראל וכל המחובר לה ירושה לישראל היא מאבותיהם, שהרי לאברהם נאמר 'כי לך אתננה', וגוים שבאו אחרי כן לא יכלו לאסרן בהשתחואה, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ואי משום הנך דמעיקרא, בביטולא בעלמא סגי להו, כלומר, אם משום אשרות שעבדו אותן הגוים קודם שניתנה הארץ לאברהם, הרי אם יבטלנו הגוי בבטול בעלמא, בטל מהם איסור עבודה זרה, ומפני מה צייתה תורה לשרפן. מתרצת הגמרא, אלא מדפלתו ישראל לעגל גלו אדעתיהו דניחא להו בעבודה זרה, וכי אתו גוים שלחיתוא דידהו עבדי, דהיינו שבשעה שעבדו ישראל את העגל, גילו דעתם שנוח להם בעבודה זרה, והגוים שבארץ ישראל שהשתחוו לאשרות, הרי הם כשלוחיהם של ישראל בעלי האשרות, ונאסרות האשרות בעבודה שעובדים אותן הגוים אף על פי שאינן שלהם.

הרי להדיא, שאם לא היתה ארץ ישראל ירושה לבני ישראל מאבותיהם, הרי האשרות ושאר דברים המחוברים לקרקע שעבדום הגוים לשם עבודה זרה לא היו נאסרים על ישראל בכניסתם לארץ, שיכולים היו לכופ גוי כלשהו שיבטלן מלהיות עבדו זרה, והותרו בהנאה בבטול זה, וממילא לא היו חייבים לשורפן ולאבדן.

הכתוב שציוה לשרוף לאבד ולנתץ את האשרות והמזבחות שהקימו הגוים בארץ ישראל לעבודה זרה, אמר את הטעם שבגללו נצטוו ישראל בכך, שהרי 'אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם', שכל המקומות הללו שעשאוהו הגוים לעבודה זרה, הם בכלל הירושה שירשתם מאבותיכם ונאסרו בשעה שעבדתם את העגל, ולכן 'אבד תאבדון'.

עפ"י יעלת חן

נושאי הדף בעלון

איסור שתיית מים ושאר משקים בפני רבים.....שבועות מ

דיני שומרים בחרש ושוטה.....שבועות מא

לחם משנה בחלה שרופה שהשרוף שבה עומד להיחתך.....שבועות מב

כל העומד להיקצר.....שבועות מג

נטילת ארבעת המינים במחובר.....שבועות מד

אם העוסק במצוה שאינה מוטלת עליו פטור ממצוות אחרות.....שבועות מד

אם משקיע בחברה בע"מ יכול להשביע את מנהל החברה.....שבועות מה

תשלום דמי הנסיעה לפועל.....שבועות מז

כפתור ופרח.....עמוד 5

איסור שתיית מים ושאר משקים בפני רבים

כתב במגן אברהם (סי' קע סק"ז) בשם התוס' (בכורות מד: ד"ה ואין), שפירשו מה שאמרו בגמרא (שם) שאין שותים מים בפני רבים, שאם שותה מים בעת הסעודה צריך להפוך פניו, ושלא בשעת הסעודה צריך להפוך פניו אפילו בשאר משקין.

ובאליה רבה (שם סק"ח) חלק על המג"א, ופירש בכוונת התוס' להיפך, שרק במים יש חילוק בין שעת הסעודה לשלא בשעת הסעודה, ובשעת הסעודה צריך להפוך פניו. אבל בשאר משקין אינו צריך להפוך פניו אפילו שלא בשעת הסעודה.

ובהגהות מוהר"ר יעקב יהודה אויש מפראג על האליה רבה (נדפסו בלבוש מהדו' זכרון אהרון), הביא ראיה מסוגיין ופירוש רש"י כדברי האליה רבה. שבגמרא הביא ר' יצחק דעת ר' יוחנן בענין טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן, ובדעת ר"ל בענין זה [ובביאור מה שלא אמר ר' יצחק דבר בשמו, לא אם מסכים ולא אם חולק], הובאו ב' דעות, איכא דאמרי שדרכו של ריש לקיש היתה שכשהיה ר' יוחנן אומר דבר בבית המדרש היה שוהה מלהשיב עד שיגמור רבי יוחנן כל צרכו וכל טעם דבריו, ואח"כ היה חולק עליו, ובתוך כך יצא רבי יצחק זה מבהמ"ד ולא שמע אם נחלק עליו.

ואיכא דאמרי שבאותה שעה שאמר ר' יוחנן דין זה שתה ריש לקיש מים ולכן שתק לו. ופירש רש"י (ד"ה איכא), שריש לקיש שתה מים באותה שעה. וקשה מנין לו לרש"י שמים שתה, ואולי שתה משקין אחרים. ופירש מוהר"ר יעקב יהודה אויש, שהוקשה לרש"י, מה בכך ששתה ר"ל מים באותה שעה, הרי היה יכול להקשיב לדברי ר' יוחנן ולהשיב עליהם מיד אחר כך.

אלא על כרחך ששתה מים, ולכן הוצרך להסב פניו אל הכותל, או לשתותם שלא במקומם, ולכן לא השגיח על דברי ר' יוחנן. ומכאן למד רש"י ששתה מים, לפי שאילו היה שותה משקין אחרים לא היה צריך להסב פניו, וכדברי האליה רבה, ושלא כמג"א.

להלכה כתב בברכי יוסף (שם סק"ג), שבזמן הזה שותים מים אף שלא בשעת הסעודה בפני רבים, וכל הפוסקים מלבד המג"א השמיטו דין זה, וסוברים כדעת רבינו תם (תוס' בכורות שם) שאין זו אלא הנהגת צנועים ולא הלכה. ובכף החיים (שם ס"ק יח) כתב ג"כ שכך המנהג שלא להקפיד בדבר.

אמנם במשנה ברורה (שם ס"ק יג) העתיק הלכה זו לתלמידי חכמים, שאין דרך ארץ להם לשתות מים בפני רבים, וכתב בשעה"צ (ס"ק טו), שמה שכתב שהוא לתלמידי חכמים הוא מדברי רש"י (בכורות שם ד"ה ואין שותין). ובקיצור שולחן ערוך (סי' מב ס"ב) העתיק הלכה זו לכל אדם, וסתם וכתב שהשותה מים לא ישתה בפני רבים, אלא יהפוך פניו, ובשאר משקין אין צריך להפוך פניו.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

דיני שומרים בחרש ושוטה

מבואר בסוגיין שאין נשבעים על טענת חרש שוטה וקטן ואין משביעים את הקטן, ולמדוהו ממה שנאמר (שמות כב ו) 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור', ואין נתינת קטן כלום. ונחלקו הראשונים במה עוסקת הסוגיא, דעת הרמב"ם (טוען ונטען פ"ה ה"ט, שכירות פ"ב ה"ז) שלא נאמר דין זה אלא בשבועה שעל ידי טענה, כגון על ידי עד אחד שמעיד לטובת הקטן או במודה במקצת, והטעם הוא מפני שתביעת קטן אינה תביעה גמורה וא"כ אין כאן תובע. אבל אם שמר לקטן וטען שאבד הרי זה נשבע שבועת השומרים, לפי שאינו נשבע מחמת טענה. וכן כתב בשו"ע (חור"מ סי' צו ס"א, סי' שב ס"ב), שקטן שהפקיד כלי אצל גדול או השאיל לו, ואירעו דבר הפוטרו מלשלם רק אם נשבע עליו כפרטי דיני השומרים, נשבע הגדול שבועת השומרים לקטן. והרמ"א כתב שיש חולקים, והיא דעת הראב"ד (שם) שפירש סוגיין בשבועת השומרים. ופירש הרמ"א (סי' צו ס"א) דעתו, שאין נשבעים ליתומים שבועת השומרים שהיא שבועת התורה, ואפילו אם תבעו כשהוא גדול אין נשבעים לו אם הנתינה היתה כשהיה קטן, וכתב שכן נראה עיקר. וכתב בנחל יצחק (חור"מ סי' צו אות ב בהקדמה), שלדעת הראב"ד והרמ"א הוא הדין שאין קטן בכלל דיני שומרים כלל, אף לענין תשלומים.

ודנו הפוסקים בדעת הרמ"א שפסק שקטן פטור משבועת השומרים ואינו בתורת דיני שמירה, מה דינם של חרש ושוטה לענין שבועת השומרים ולענין דיני שמירה, ואם חרש מסר חפץ לשמירה אצל בן דעת ואבד אם חייב השומר בתשלומים. בנחל יצחק (שם) העלה, שחרש ושוטה דינם כקטן לענין חיובי שומרים, כמשמעות הרמ"א (שם ס"ה) שסתם ולא חילק בין חרש ושוטה שנתבאר שם לקטן שכתב בו לעיל שאין נשבעים על טענתו, ואע"פ שאפשר לדון שלא נתמעט קטן אלא משום שנאמר 'איש' וכמבואר בסוגיין, והרי חרש ושוטה בכלל איש הם, מ"מ משמע בסוגיין שחרש ושוטה דינם כקטן, וכמו שכתב רש"י (ד"ה אין) שכיון שבלא דעת הם הרי הם כקטנים.

והקשה (שם ענף ב) מהו טעם הדבר, ובמה נשתנה דין שומרים משאר דיני התורה שבהם נתמעט קטן משום שאינו 'איש', ואילו חרש ושוטה לא נתמעטו בהם כיון שהם בכלל איש. ותירץ, שהוא משום שכתבו התוס' (סוטה יד. ד"ה כדי) שבמקום שטעמו של המקרא אינו מוציא ממשמעות פשט המקרא, דורשים טעמא דקרא. ולכן כאן הבינו חכמים שהטעם שאין דיני שומרים בקטן כשהקטן הוא השומר, הוא משום שקבלת שמירה היא חיוב שהשומר מקבל על עצמו, וקטן אין לו דעת לקבל חיוב שמירה זה, וטעם זה אינו סותר פשטות הכתוב. וכיון שטעם זה שייך גם בחרש ושוטה, אף הם נתמעטו כקטן, ואין בהם דיני שומרים.

ובמנחת חינוך (מצוה נו אות ח) כתב, שחרש ושוטה יש בהם דיני שמירה אף לדעת הראב"ד, ורק בשאלה ושכירות אינם שייכים, משום שאם הם שוכרים או שואלים דבר הרי הם כשוכר ושואל שלא מדעת.

והחרש שהשווהו חז"ל לשוטה שאין בו דעת, היינו שאינו שומע ואינו מדבר, אבל מדבר ואינו שומע אע"פ שגם הוא נקרא לפעמים חרש, הרי הוא כפיקח. וכבר דנו האחרונים בדין חרש בזמננו שלומד לדבר בתנועות והעוויות, או שמלמדים אותו לשמוע בהברות שונות, אם הוא בכלל חרש. ותראה שלענין דיני ממונות יש יותר מקום לדון אותו כבר דעת (פתחי חושן פקדון ושאלה פ"א הערה לו).

לחם משנה בחלה שרופה שהשרוף שבה עומד להיחתך

בשער אפרים (שם) נקט, שההלכה היא כדעת חכמים שחולקים על ר' שמעון וסוברים שאין אומרים כל העומד להיעשות כעשוי, ואף על פי שלהלכה כל העומד ליחתך כחתוך וכדעת ר' מאיר, לא אמרו כן אלא בדבר העומד לכך מצד טבעו ודרכו, אבל דבר שאינו עומד להיעשות אלא משום מצוה, כגון העומד לפדות וליזרק וכו', אינו כעשוי [ולענין גט שכתבו על איסורי הנאה העומדים להישרף, חשש בשער המלך להחמיר כדעת ר"ש, אך בחלקת מחוקק ופרי חדש (אה"ע ס"י קכד) פסקו גם בזה כדעת חכמים].

ובשער אפרים (שו"ת, ס"א, ס"י לח) נקט גם כן להלכה כדעת חכמים, אך כתב, שגם בעומד להיחתך על פי דרכו אין הוא כחתוך להלכה. ועל פי זה כתב, בדין עוגות שאפו לצורך שבת, ונשרף קצת מהעוגה ונשאל אם יוצאים בעוגה זו לענין לחם משנה, אם נקראת לחם שלם, או שמא מאחר שנשרפה קצת ואינה ראוי לאכילה הרי הוא כחתוך, מאחר שכבר ראוי לחתוך את הנשרף.

וכתב, שלדעת ר"מ שכל העומד להיחתך כחתוך הוא, אין זה מצטרף ללחם משנה, כיון שאינו חשוב שלם, והוכיח שגם בדיני לחם משנה יש לדון בסברות אלו. אך כיון שלהלכה אין אומרים שהעומד להיחתך כחתוך הוא, אין דנים עוגה זו כחתוכה, ויוצאים בה ידי חובת לחם משנה.

ובחכם צבי (שו"ת, ס"ב) דן בדברי זקינו השער אפרים, וכתב שגם כשדנים את העומד להיחתך כחתוך, יש שני אופנים לדונו, שיש לומר שהוא כחתוך ונראה בגלוי שהוא חתוך, ויש לומר שאינו נחשב כחתוך בגלוי אלא רק שדין 'חתוך' יש לו.

וכתב, שלהלכה דנים את העומד להיחתך כחתוך, אך אין דנים אותו כחתוך בגלוי, שאילו היינו דנים אותו כחתוך בגלוי לא היו יכולים לעולם לצאת ידי חובת לחם משנה, שהרי כל לחם עומד הוא להיחתך ולהיאכל.

וכיון שאין דנים אותו כחתוך בגלוי הרי הוא נידון לענין לחם משנה כשלם, שלענין לחם משנה כל שאין החיתוך ניכר כשר, ולכן אם תפר את השברים בקיסם ואין החיבור ניכר הרי זה כשר ללחם משנה (רוקח ס"י שכת).

ובשערי תשובה (ס"י רעד סק"א) הביא בקצרה דברי השער אפרים והחכם צבי, והביא שהמקום שמואל (שו"ת, ס"י מה) חלק ואין דעתו לפסוק שהעומד להיחתך אינו כחתוך, ומכל מקום הסכים להלכה להכשיר פת שנחרכה במקצתה לחם משנה, כיון שיש אנשים שאוכלים אף את מה שנשרף ונחרך, ומטעם זה אינו חשוב עומד להיחתך וכשר ללחם משנה.

ובידי יוסף (שם סק"ב) תמה עליו, איך פסק שהעומד להיחתך כחתוך הוא, הרי כתבו התוס' שרק במקום שיש מצוה לחתוך אומרים שהעומד להיחתך כחתוך הוא, וכמו שהובא למעלה, ובעוגה שנחרכה אין מצוה לחתוך את החרוך מעוגה זו [אמנם לדברי השער המלך הנ"ל מבואר, שבעומד לכך מצד דרך העולם, אין צריך שיעמוד לכך משום מצוה, כמו בסוגיין בענבים העומדות להיבצר שנחשבות כבצורות כיון שהדרך לבצרן, אף על פי שאין מצוה בבצירתן].

כל העומד להיקצר

בסוגיין נחלקו ר' מאיר וחכמים בענבים העומדות להיבצר ופירות העומדים להיקצר, לדעת חכמים דינם לענין שבועה כמחובר לקרקע שהוא כקרקע, ואין נשבעים על הקרקעות, ולדעת ר' מאיר אין דינם כקרקע. ולכן לדעת ר' מאיר אם אמר אדם לחבירו עשר גפנים טעונות פירות מסרתי לך, והלה אומר לא היו אלא חמש, הרי הוא חייב שבועה מדין מודה במקצת. ואמר ר' יוסי ב"ר חנינא בסוגיין, שהמחלוקת היא בעומדים להיקצר, שלדעת ר' מאיר כל העומד להיקצר כקצור הוא, ולדעת חכמים כיון שעכשיו מחובר הוא לקרקע אינו כקצור.

והנה כעין מחלוקת זו מצאנו בין ר' שמעון לחכמים בכמה מקומות, שלדעת ר' שמעון כל העומד לפדות כפדוי הוא, בקדשים העומדים לפדיון (ב"ק עו:), וכל העומד לזרוק כזרוק הוא, בקרבנות שעומד דמם להיזרק על גבי המזבח (ב"ק שם), וכל העומד לשרוף כשרוף הוא, באיסורי הנאה שדינם להישרף (מנחות קב:). וכתבו התוס' (ב"ק שם ד"ה והלא זריקה, סוטה כה: ד"ה לאו נגבוי), שבכל אופנים אלו יש מצוה לעשות את העתיד להיעשות, ולכן סובר ר' שמעון שהוא כעשוי ועומד, אבל בדבר העתיד להיעשות שאין מצוה בעשייתו, אין אומרים שהוא כעשוי. וכתב **בשער המלך** (גירושין פ"ד ה"ב) שנידון סוגיין וכיוצא בו עדיף הוא מהנידונים שדן בהם ר' שמעון, כיון שבסוגיין הענין מצד עצמו, טבעו ודרכו עומד לכך, שכך דרך העולם לקצוץ את הפירות המוכנים, ובזה אף החולקים על ר' שמעון יודו שהעומד להיעשות הרי הוא כעשוי [ואפילו במקום המחוסר מעשה]. ורק במקום שמצד הטבע והדרך אין הכרח שיעשה הדבר, חידש ר' שמעון שאם עומד מחמת מצוה להיעשות, הרי הוא גם כן כעשוי, ובזה חלקו עליו חכמים.

והראשונים והפוסקים דנו הרבה מהו גדר דין זה ומתי הוא נאמר, ואם ההלכה כחכמים או כר' שמעון וכר' מאיר, ועל פי זה דנו אם אומרים 'כל העומד' כשאין מצוה בדבר, ולהלן יתבאר מעט מהעניינים הרבים הנוגעים להלכה בזה.

נטילת ארבעת המינים במחובר

בסוגיין, רבי מאיר אומר יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו, ואמר רבי יוסי בר חנינא שנחלקו בענבים העומדות ליבצר, מר סבר שכיון שעומדות ליבצר הרי הם כבצורות כבר, ומר סבר לאו כבצורות דמיין. ומבואר שלדעת חכמים המחובר לקרקע נידון כקרקע ואפילו כשעומד להיבצר, וכתבו התוס' (ד"ה כבצורות) שכן הוא גם בדינים אחרים בתורה, אלא שלענין בעל חוב שגובה מהקרקעות אין העומד להיבצר נידון כקרקע, לפי ששם אין הדבר תלוי אלא בסמיכות דעתו של בעל חוב, שסומך דעתו על הקרקעות לפי שא"א להעלימם, ואין דעתו סומכת על המטלטלין לפי שאפשר להעלימם, ולענין זה הפירות העומדים להיבצר יש להחשיבם כמטלטלין ולא כקרקעות, כיון שאפשר להעלימם ואין דעתו סומכת עליהם. ולענין שבת לכלל הדעות נידונים כמחברים, כיון שדיני שבת נלמדו ממלאכת המשכן, ושם היתה מלאכת הקצירה בסממנים שהיו עומדים להיקצר, וכך גם בכל העומד להיקצר חייב על קצירתו.

אם העוסק במצוה שאינה מוטלת עליו פטור ממצוות אחרות

בגמרא מבואר ששומר אבידה נחשב לדעת רב יוסף כשומר שכר, והטעם הוא משום שבשעה שעוסק בשמירת האבידה פטור הוא מלעסוק במצוות אחרות, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, ונמצא שאם יבוא עני ויבקש צדקה בשעה שעוסק בשמירת האבידה לא יצטרך לתת לו צדקה, ואם כן על ידי שהוא שומר אבידה הרויח פרוטה זו שהיה צריך לתת לעני, ולכן שומר שכר הוא. ונחלקו אמוראים במלוה השומר על המשכון אם נחשב כשומר אבידה ושומר שכר הוא, או שמא כיון שהמלוה צריך למשכון להשתמש בו ומנכה לו את החוב תמורת ההשתמשות, נמצא שלהנאתו משכן את המשכון ולא לצורך מצוה, ולכן אינו אלא שומר חנם. ולהלכה נפסק (שו"ע חו"מ סי' עב ס"ב) שגם המלוה על המשכון שומר שכר הוא, כיון שעושה מצוה במה שמלוה אותו.

וכתב **בנתיבות המשפט** (ביאורים סי' עב ס"ק יט), שדין זה הוא דווקא במלוה על המשכון שמקיים מצות הלואה, ובשומר אבידה שמקיים מצות השבת אבידה. אבל בגבאי צדקה שנטלו משכון, אין להחשיבם כשומרי שכר מדין עוסק במצוה פטור מן המצוה, שאין העוסק במצוה פטור מלעסוק במצוות אחרות אלא במקום שעוסק במצוה שהיא מצות עשה ומוטלת עליו בחיוב ואסור לקבל עליה שכר, כגון בהלואה או בהשבת אבידה.

אבל צדקה, שהחיוב מוטל על כל אדם ליתן צדקה, אבל אין חיוב ומצות עשה מוטלת על שום אדם להיות גבאי צדקה, שאם היתה מצות עשה להיות גבאי, היו כל ישראל מחוייבים להיות גבאים, רק החיוב על הב"ד לכופף את ישראל על הצדקה ועל מצותו של מקום ולהעמיד ממונים על זה, והממונים רשאים לקבל שכר על זה, באופן זה אינו פטור מלעסוק במצוות אחרות אם קיבל על עצמו להיות עוסק במצוה זו, ולכן אינו מרויח הפרוטה שהיה צריך לתת לעני, שאף עכשיו יתחייב לתת פרוטה אם יבקש העני צדקה, ולכן אינו נידון כשומר שכר.

אך **באמרי בינה** (או"ח סי' יג אות ג) חלק עליו, וכתב שדין העוסק במצוה שפטור מן המצוה הוא לאו דווקא בעוסק במצוה המוטלת עליו בחיוב שאסור לו לקבל עליה שכר, אלא אף מצוה שאינה מוטלת עליו דווקא, מכל מקום העוסק בה פטור ממצוה אחרת. והוכיח כן ממה שאמרו (סוכה כו.) שכותבי ספרים תפילין ומזוזות הן ותגריהן ותגרי תגריהן וכל העוסקין במלאכת שמים, פטורין מקריאת שמע ומן התפילה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה, לקיים דברי רבי יוסי הגלילי שהיה רבי יוסי הגלילי אומר העוסק במצוה פטור מן המצוה.

ודעת **הרמ"א** (או"ח סי' לח ס"ח) שאם היו צריכים לעשות מלאכתם בשעת ק"ש ותפלה, פטורים מק"ש ותפלה ותפילין לגמרי, ואינם צריכים להניחם כל היום.

והרי מצות כתיבת ספרים ותפילין ומזוזות אינה מוטלת עליו בחיוב, ואף על פי כן כיון שעוסק בה הרי הוא פטור ממצוות אחרות.

אם משקיע בחברה בע"מ יכול להשביע את מנהל החברה

במשנה מבואר ששותפים יכולים להשביע אחד את השני בטענת שמא, והטעם לכך מבארת הגמרא (מח): משום שהשותף מורה לעצמו היתר לקחת קצת לעצמו מדמי השותפות, מאחר והוא חושב שהוא טרח בנכסים יותר מחבירו, וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' צג ס"א).

במנחת יצחק (שו"ת, ח"י סי' קמד) נשאל, אם אדם שהשקיע בחברה בע"מ [דהיינו שאין המנהלים או השותפים ערבים על הפסדי החברה, אלא אפשר לגבות רק מנכסי החברה ולא מנכסי הבעלים], יכול להשביע את מנהל החברה בחושדו שהמנהל לקח מכספי החברה לעצמו. והשיב, שיכול להשביעו, משום שבחברה בע"מ נחשבים כל המשקיעים כשותפים בחברה, ורק יש להם תנאי שלא יהיה עליהם פרעון רק מנכסי החברה אבל מ"מ שותפים הם. ושותף יכול להשביע את שותפו גם ללא ראייה מוכחת אלא בחשד בעלמא.

אולם כתב, שאם המנהל אינו רוצה להישבע, אינו צריך לשלם לתובע את כל סכום התביעה שחושדים בו שלקח לעצמו, אלא לפי הערך והמניות שיש למשקיע זה בחברה, וכגון אם התובע השקיע במניות בשווי של אחוז אחד מכלל החברה, כמו כן מנהל החברה אינו צריך לשלם לו כשאינו רוצה להישבע כי אם אחוז אחד מכלל התביעה, שזה חלק התובע במה שחושדו.

והנה לענין שיעור תביעתו שיכול להשביעו, נפסק **בשו"ע** (שם) שאין משביעין על תביעה הפחותה משיעור שני כסף. והסתפק **המהרי"ט** (שו"ת, חו"מ סי' קה ד"ה יש להסתפק, הו"ד בפתחי תשובה שם סק"ד), במקום שערך התביעה עבור השותף לבדו שתובע את השבועה אינה שוה כשיעור שני כסף, אם צריך שתהא כעין טענת שתי כסף אצל זה השותף לבדו, או שכיון שטוענו טענת שתי כסף לכל השותפים וחושדו בין הכל בשתי כסף, מתחייב שבועה. וצדדי הספק הם, אם אנו אומרים שאע"פ שאין כל השותפים לפנינו הרי זה כאילו תובעים כולם, ואנו עושים שליחותם, או שמא כיון שצריך שיהא חושדו בשתי כסף, יכול לומר זה שמא אחר לא יחשדנו כמוך ונמצא שאין כאן טענת שתי כסף, עי"ש. וכתב בפתחי תשובה, שמשמע מדבריו שאם יתבעו כמה מהשותפים יחד יוכלו להשביעו, אם בתביעתם ביחד יהיה שיעור שבועה, שהוא שווי שני כסף.

אך **בשער משפט** (סי' צג סק"ב, הו"ד בפ"ת שם) כתב, שפשוט וברור הוא שצריך שהתביעה עבור כל שותף ושותף תהיה שוה שני כסף, ואפילו יתבעו כמה מהשותפים שותף שלישי בתביעה הגבוהה מהשיעור, אינם יכולים להשביעו אלא אם כן יש שיעור שבועה לכל אחד ואחד.

ובפתחי תשובה (שם) כתב, שגם לדעת **המהרי"ט** צריך שיהיה על כל פנים, שיעור שוה פרוטה לכל אחד ואחד מהתובעים.

ובקובץ תשובות (ח"ב סי' קסה) כתב, שכיום שיעור שבועה הוא גבוה יותר, ואין נוהגים להשביע גם על שווי שני כסף אלא על סכום חשוב גבוה יותר.

תשלום דמי הנסיעה לפועל

בחזות יאיר (שו"ת, ס"י קנד) נשאל, באחד שביקש מחבירו שישתדל עבורו בדבר מה אצל המלכות וקצב לו שכרו עבור זה, והלך חבירו ועשה בטורח גדול ויגיעה רבה והוציא הוצאות ודמי לא יחרץ על זה ולא עלתה בידו, ועתה תובע השליח את ההוצאות שנעשו על ידו. והשיב, שנוטל השליח כפי שקצבו עמו, אבל ההוצאות שהוציא אין לו ליטול, ואפילו אם הצליח בשליחותו, כיון שהשתדלן הוא בר דעת ויש בידו להתנות ולעשות מה שירצה, ואם שתק ולא התנה הרי הכניס עצמו לספק היזק מפני ריוח השכר הקצוב שקצב עמו לשלם לו, כי סבר שלא יצטרך להוציא הוצאה.

ומדברים אלו הוכיח במשפט הפועלים (פ"ז ס"ב), שכמו כן פועל שלא התנה מראש על קבלת תשלום דמי נסיעות, אין מעבידו מחויב ליתן לו את ההוצאות הנסיעה, כיון שהפועל הינו בר דעת והיה לו להתנות מלכתחילה על תשלום זה, וממה שלא התנה כן מוכח שויתר. אך הוסיף עוד (שם ס"ג), שכיום שהמנהג שהמעביד משתתף בהוצאות אלו, חייב המעביד להשתתף בהוצאות הנסיעה אם העובד זקוק להוציא הוצאות ולשלם ממון בכדי להגיע למקום עבודתו.

אלא שיש לדון כאשר הפועל הולך ברגליו לעבודתו, או שחבירו הסיע אותו בחינם, האם מגיעים לפועל דמי נסיעה מהמעביד.

הנה בתשובה מאהבה (שו"ת, ח"א ס"י עה, פ) כתב לגבי חיוב מזונות שהבעל חייב לאשתו, שאם האשה הרעיבה את עצמה וסבלה רעבון ודוחק, הרי היא נוטלת את המזונות הנותרים לעצמה, משום שהיא יכולה לומר שבשביל עצמה עשתה כן ולא בכדי שיזכה בכך בעלה, ורק כאשר נותרו מזונות ממילא, כגון שהיא בטבעה אינה אוכלת כל כך כשיעור שקצבו חכמים לסתם נשים, אז בעלה נוטל את הנותר מפני שאין הבעל מחויב ליתן לה יותר ממה שהיא צריכה, והסכים עימו הנודע ביהודה (שו"ת, ק"א ס"י פ, הו"ד בפתחי תשובה ס"י עסק"א).

ולפי זה כתב במשפטי התורה (ח"א ס"י לט), שהוא הדין פועל שמעבידו חייב לו את תשלום הנסיעות והוא טרח והלך ברגל, הרי הוא כקונה את דמי הנסיעה בטרחה שהלך ברגל, וכן אם נסע בחינם וטרח וסבל מאי נעימות כגון שעמד במקום המיועד לעצור שם לאנשים לקחתם בחינם למחוז חפצם, קנה את דמי הנסיעה באי הנעימות שעבר. ועל כן חייב המעביד לשלם לו את דמי הנסיעות, אף על פי שאותו יום לא היו לו הוצאות עבור הנסיעה. אך כתב, שאם ללא טורח כלל מצא הפועל אדם שהסיעו בחינם, אז אינו יכול לדרוש לקבל את דמי הנסיעה, כיון שאינו יכול לומר שטרח עבור עצמו שהרי לא טרח כלום.

אולם דעת הגרש"א שטרן (הו"ד במשפט הפועלים פ"ז סק"ו), שהיות וטעם תשלום דמי הנסיעה כיום הוא מחמת מנהג המדינה וכאמור לעיל, והנהוג הוא לשלם לפועל כל יום בכדי שישתמש בתחבורה כדי להגיע למקום העבודה אף אם העובד הגיע בחינם, על כן מן הדין מחויב ליתן לו את דמי הנסיעה אף אם הוא נסע בחינם ללא טורח.

וכתב עוד, אמנם אם קבע איתו המעביד במפורש שיתן לו החזר הוצאות נסיעה רק אם יהיו לו הוצאות באמת, אזי אם הוא נסע בחינם ללא טורח ובזיון אינו זכאי לקבל את דמי הנסיעה.

חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וכו'

איתא בגמרא (בבא מציעא ג.) מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכלי בעי דנכפריה והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו ובכלי בעי דלודי ליה והאי דכפר ליה במקצת סבר אי מודינא ליה בכליה תבע לי בכליה אישתמיט לי מיהא השתא אדהו לי זוזי ופרענא הלכך רמא רחמנא שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכליה. ונראה לפרש, דהנה ידוע הכתוב (משלי כח ג) 'מוודה ועוזב ירוחם', אמנם ידוע מאמר חז"ל (ברכות יז.) רבש"ע גלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה, פירוש שאור שבעיסה היינו דבית שמאי אומרים שאור בכזית (ריש ביצה ב.), פירוש המזונות מרורין כזית, דחקות הפרנסה זאת היא השאור שבעיסה המעכב. וזהו שאמרו בכלא בעי דלודי ליה, פירוש בכלא בכל לב ונפש בעי דלודי ליה לקודשא בריך הוא להיות מודה ועוזב ולשוב בתשובה, והאי דלא אודי ליה אשתמוטי היא דקא משתמיט, ומהו האשתמוטי דקא משתמיט, זהו אמר הכתוב (דברים טו ב) 'זה דבר השמיטה שמוט כל בעל וכו', פירוש נגישות הבעל חוב ודאגת זמני הפירעון המטרידים את האדם, וזהו סבר עד דהוי ליה זוזי ופרענא ליה לבעל חוב, וכשירויה לי מעט מן הנגישות בעל חוב, אשוב בתשובה ואודי ליה לקודשא בריך הוא במודה ועוזב. והנה ידוע (יומא לה:) הבא לטהר מסייעין אותנו, וכשרואין בשמים שרצונו באמת לעשות רצון ה' רק השאור שבעיסה מעכבו כהנ"ל, מסייעין אותנו מן השמים להסיר ממנו המניעות והעיקובים. וזהו שאמרו ואמר רחמנא רמי שבועה עליה, פירוש שבועה רצה לומר בשי"ן שמאלית, ופירוש רחמנא, היינו מדת הרחמים אומר רמי שבועה, היינו רמי ליה לחם לשובע פרנסה בריוח, כי היכי דלודי ליה לקודשא בריך הוא בכלא בכל לב ונפש ותשובה בשלימות.

(דברי ישראל, כללי דאורייתא אות ב')

אין אדם חוטא ולא לו

וביותר קשה לנו התשובה בשעה שנתבונן במצב נפשנו בכל, רואים אנחנו כי ירדנו פלאים בשכלנו ובשיקול דעתנו, אין אנו כבר בחזקת כל אותן החזקות שבש"ס שהיו אף ליהודי הכי פשוט, חזקות שונות יש גם בנוגע ליראת שמים, כל מי שנכנס בכלל ישראל יש לו מדה של יראה שאי אפשר להיות בלעד, כמ"ש חזקה אין אדם חוטא ולא לו, ורועה בהמות אחרים אינו נפסל לכל עדויות שבתורה עבור חזקה זו. כל כך זהיר היה הרועה בדרכיו ומדקדק במעשיו, ובעל נפש היה לשקול את צעדיו בחיים, והיה הולך הרבה מילים להגיע לשדות הפקר, ולא להיות סתם חוטא בלי שום הנאה לעצמו, ואנו אומרים חזקה זו אף על הרועה הכי פשוט, ומאמינים לו לכל עדויות שבתורה, להתיר אשת איש ולסקול על ידו, כי דוקא להנאת עצמו הוא גזלן, אבל להנאת אחרים בטוחים אנו שלא נכשל. מבהיל הרעיון כמה תקיפים בדעתם היו האנשים הפשוטים לפנינו, וכל מעשיהם היו שקולים ומדודים כפי חזקת טבע האדם שלו. כמה רחוקים אנו בטבענו מטבעו של האדם הפשוט שבש"ס, חוטאים אנו לנפשנו בלי שום טעם וסיבה, לא רק בשביל בנינו אלא גם לטובת אחרים, ולא רק טובה אמיתית אלא אף בשביל הנאה מדומה.

(חכמת המצפון, עש"ת)

אגב!

חומש עוז והדר

עם תמונות תלת מימד להמחשה

סט חומשים
גודל בינוני
מיוחד לבתי כנסת

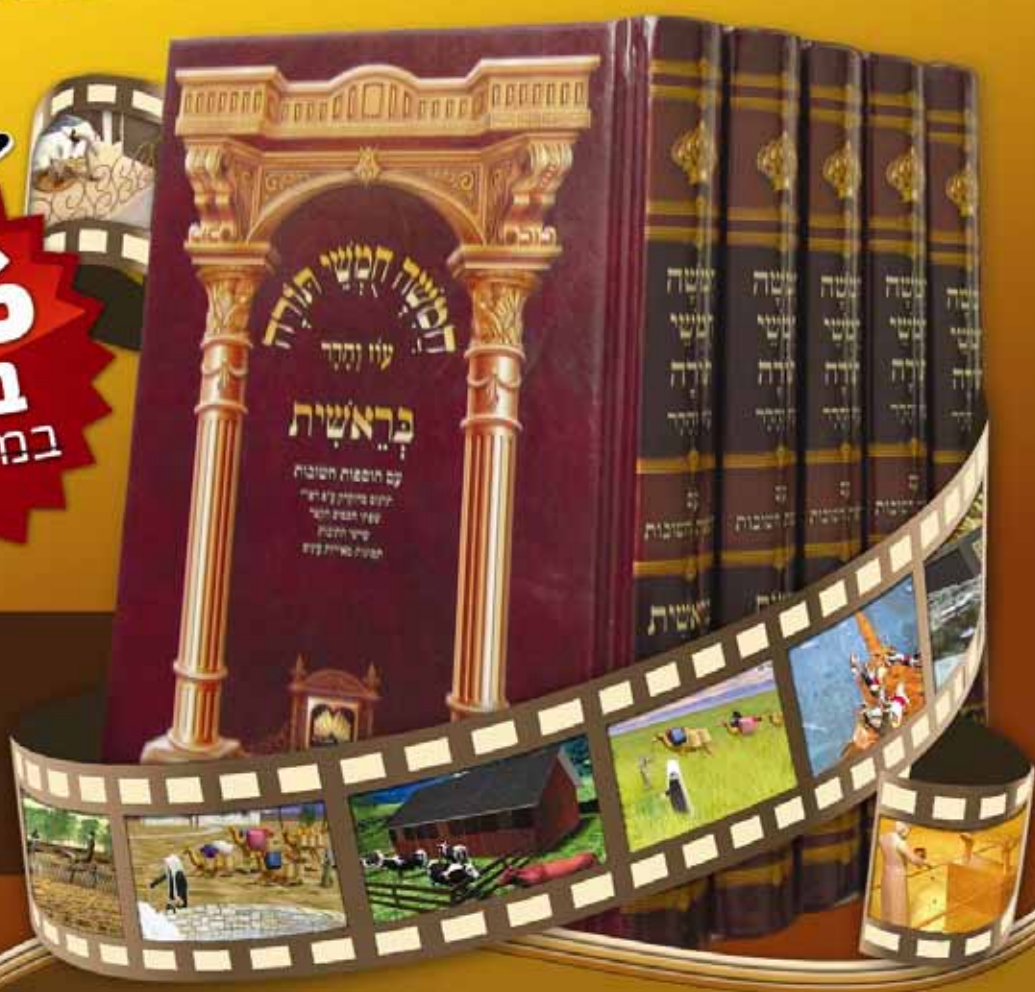
נצטף אגב!

66 ₪
בלבד!
במקום 90 ₪

10 + 1 חינם

רוכשים 10 סטים
ומקבלים סט נוסף

במתנה

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66